



ბრიგოლ რუხაძე

**გამოცხადება ახალშენიანებულთა
მოსახსენიებელ ღლეთათვის**

ოდინან დადგენილი საეკლესიო წესის მიხედვით, ქრისტიანები ახალგარდაცვლილ ადამიანებს განსაკუთრებით მესამე, მეცხრე და მეორმოცე ღღეს მოიხსენიებენ. ერთ-ერთი უძველესი პატერიკული წყარო, რომელიც აღნიშნულ საკითხზე განმარტებებს გვაუწყებს, ცნობილი მეგვიპტელი მეუდაბნოის, წა მაკარი დიდის (IV ს.) გამოცხადებას უკავშირდება. მისი ძველი ქართული თარგმანი XI ს-ის ათონური და სინური ხელნაწერებით არის მოღწეული; კრიტიკულად დადგენილი ტექსტიც გამოცემულია, მაგრამ იგი კარგა ხანია ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იქცა და ამიტომ, როგორც მნიშვნელოვან საღმრთისმსახურო პირველწყროს, განმეორებით ვაქვეყნებთ.

ამასთან, ტექსტს დაუურთეთ მიცვალებულის სახელზე გაღებული შესაწირავის კურთხევასთან დაკავშირებული წესი, რომელიც წა ექვთიმე მთაწმიდელმა მის მიერ შედგენილ მცირე სჯულისკანონში შეიტანა. იგი კიდევ ერთხელ შეგვახსენებს, თუ როგორი დამოკიდებულება უნდა გვქონდეს საეკლესიო შესაწირავისა და საკვლელის მიმართ, რათა ძველი სჯულის მიმდევარნი არ აღმოგჩნდეთ და უზიარებლობით არ დავისაჯოთ.

გუთხრობდა მოწაფე ამბა მაკარისი ალექსანდრიელისაჲ, ვითარმედ: ვიდოდეთ ოდესმე ერთად უდაბნოსა შინა და იყო იგი წინა ჩემსა და მე უკუანა მისა. და ვიხილე: ორნი ანგელოზნი შეუდგეს, ერთი მარჯუენით და ერთი მარცხენით, და ვიდოდეს მის თანა. და

მიემთხვნეს მკუდარსა რასმე ცხოველთაგანსა, დაყროლებულსა ფრიად. და ვითარცა აგრძნა მამამან მაკარი სიმყრალე იგი, დაიბურნა საყნოსელნი თჳსნი სულისა მისგან, და ყვეს ანგელოზთაცა მათ ეგრეთვე.

და რაჟამს იხილა ბერმან, ჰრქუა მათ: «და თქუენცა ესრევე გეცემისა სიმყრალე სოფლისაჲ ვითარცა ჩუენ?» მაშინ ჰრქუეს მათ: «არა, არამედ ოდეს გნახეთ, ვყავთ ჩუენცა, ვითარცა შენ. ხოლო ჩუენ არა ვაგრძობთ სიმყრალესა სოფლისასა, არამედ სიმყრალესა სულთა ცოდვილთასა ვიყნოსებთ, ვითარცა შენ იყნოსე ან სიმყრალე ამის კორცისა მკუდრისაჲ».

და დაუკჳრდა ბერსა და ჰრქუა მათ: «ვითხოვე თქუენგან და მაუწყეთ: ესე სიმყრალე, რომელი არს სულთა ცოდვილთაჲ ცხორებასა მისსა, ამას სოფელსა აგრძნობთ ანუ შემდგომად სიკუდილისა? და მითხართ მე, უკუეთუ მიპოვნიეს მაღლი წინაშე თქუენსა, ვითარ გამოგყვანან სულნი კაცთანი კორცთაგან, რომელთა ჰრწამს უფალი და რომელთა არა ჰრწამს?»

მაშინ ჰრქუეს მას ანგელოზთა მათ: «ჴ მაკარი, გამორჩეულო ღმრთისაო, რამეთუ სული ცოდვილი ვიდრე კორცთალა შინა არნ, გამოსცემს სულსა სიმყრალისასა საქმეთაგან მისთა ბოროტთა, და კუალად შემდგომად სიკუდილისა ორკეცად. რამეთუ საქმენი ცხად არიან მის ზედა, რამეთუ ვითარცა ბნელმან და შავმან დაფარიან იგი, რამეთუ სული ბუნებით ნათელ არს, უბინოჲ, რამეთუ შთაბერული არს ღმრთისა უკუდავისაჲ. არამედ ოდეს კორცთა შინა დაიმკჳდრის, მცირე-მცირედ შეიგინის ცოდვისაგან და მას შინა რომელნიმე მცირედ შეიგინიან და რომელნიმე დიდად.

ხოლო ვითარ გამოგუყვანან სულნი კაცთანი კორცთაგან, მორწმუნეთანი და ურწმუნოთანი, ან ისმინე, მაკარი, მონაო ღმრთისაო. რამეთუ ყოველი ქუეყანისაჲ მცირედ მიემსგავსების ზეცისასა, და ვითარცა მკედარნი წარვივლინნიან მეფისაგან ქუეყანისაჲსა, რაჲთა მოიყვანონ კაცი, და ვითარ მიიწინიან მისა და შეიპყრიან და უთხრიან ბრძანებაჲ იგი მეფისაჲ და მაშინ კაცი იგი შეშინდის სახელისაგან მეფისა და შეძრწუნდის მოსლვითა შემპყრობელთაჲთა და იგინი ასწრაფებედ უწყალოდ წარყვანებად, ეგრევე, ოდეს მიივლინნიან ანგელოზნი, რაჲთა წარვივანონ სული კაცისაჲ, გინათუ მართალი არიან, გინათუ ცოდვილი, შეძრწუნდის იგი შიშისა მისგან და ძრწინ მოსლვითა მით ანგელოზთა მოსწრაფეთაჲთა წარყვანებისა მისთჳს სულისა. მაშინ ხედავენ ყოვლით კერძო

მოდგომილსა ხუასტაგსა და ნათესავთა და მოყუარეთა უსუსურად და უკმრად და ურგებად. და აგრძნობნ ცრემლთა და გლოვასა, რომელნი მდგომარე იყუნიან გარემოჲს მისსა, რამეთუ არა ოდეს გამოცდილ იყო წოდებასა მისსა ესევეითარსა საშინელსა. და კუალად შეშინდის სიძნელისაგან გზისა და გარდაცვალებისაგან და ჰჭირნ განშორებაჲ, რომელთა ხედავენ მონაგებთა და სტკივინ მოყუასობისათჳს გუამისა და იგლოვნ განშორებასა მათგან, რამეთუ განეშორებინ, რომელსა თანა იგი ჩუეულებაჲ აქუნ. ხოლო ნუგეშინის-ცემასა ერთსა შემძლებელ არნ, რაჲთა იყოს მისა, რომელი არნ თანა-მოსაჯულისაგან, უკუეთუ იცინ, თუ არა ჰქონან საქმენი კეთილნი. ხოლო უკუეთუ იცინ სულმან, ვითარმედ თჳნიერ არს საქმეთა კეთილთა ვიდრე გამოსლვაჲდე სასჯელისა მსაჯულისაგან მის ზედა, განიკითხვინ თანა-მოსაჯულისა მისგან დაუცხრომელად».

ჰრქუა მათ ამბა მაკარი კუალად: «ჴ უფალნო ჩემნო, ვითხოვთ თჳუენგან და ესეცა კუალად გამომიცხადეთ, რამეთუ მამათაგან მოცემულ არს მორწმუნეთა, რაჲთა მიუპყრან შესანირაჲვი ღმერთსა ეკლესიასა შინა მესამესა დღესა და მეცხრესა და მეორემოცესა. მიუპყრობენ ღმერთსა შესანირაჲვსა ეკლესიასა შინა. რომლისა საქმისათჳს დაინესა ესე, და რაჲ სარგებელ ეყოფის სულსა, რომელი გარდაცვალებულ არს?»

მაშინ ჰრქუეს ანგელოზთა მათ: «ისმინე, ჴ მაკარი, პატიოსანო. წინაშე ღმრთისა არა მიუშუა უფალმან ცოდვასა რასმე და ურგებასა, რაჲთა იყოს ეკლესიასა შინა ღმრთისასა, არამედ ყოველი საჲდუმლოჲ ლოცვაჲ აღსრულებად ეკლესიასა შინა. რამეთუ დღესა მესამესა შემდგომად სიკუდილისა კაცისა, ოდეს იქსენის ეკლესიასა შინა და მიუპყრიან მისთჳს შესანირაჲვი, მიიღის სულმან ნუგეშინის-ცემაჲ მწუხარებასა მას განშორებისა მისთჳს კორცთაჲსა. რამეთუ ანგელოზმან, რომელმან გამოიყვანის, აუწყის, ვითარმედ შეწირულა მისთჳს შესანირაჲვი და ლოცვაჲ ეკლესიასა შინა ღმრთისასა და ექმნის იგი მას დიდ ნუგეშინის-ცემა და სასოება კეთილის.

რამეთუ სული ორთა მათ დღეთა შინა განუტევიან ანგელოზთა მათ, რომელცა არიედ მის თანა, რაჲთა წარვიდეს, ვიდრეცა უნდეს ქუეყანასა ზედა. რამეთუ სულსა, რომელსა უყუარედ კორცნი იგი, წარვიდის ერთჯერ ადგილსა თჳსსა, რომელსა განშორებულ არნ გუამისაგან. და კუალად წარვიდის გარემო საფლავსა მას,

რომელსა დამარხულ არნ გუამი. და ესრეთ აღასრულის ორი იგი დღე და ეძიებნ გუამსა თჳსსა, ვითარცა ეძიებნ მფრინველი თჳსსა ბუდესა. და ეგრეთვე სული პატიოსანი წარვიდის ადგილთა მათ, რომელთა ჩუეულ იყო ყოფად სიმართლისა.

და დღესა მესამესა ბრძანა ქრისტემან, ღმერთმან ყოველთამან, რომელი ადგა დღესა მესამესა მკუდრეთით, რაათა აღიყვანონ ყოველი სული ქრისტეანე ქუეყანით ზეცად მსგავსად ადგომისა მისისა. და მას დღესა შინა აღიყვანიან სული, რაათა თაყუანისსცეს მან ღმერთსა ყოველთასა. ამისთჳს კეთილ არს, რომელთა უპყრია ეკლესიასა შინა მესამესა დღესა ყოფად ლოცვისა და შეწირვად მისთჳს შესაწირავისა სულისა მისთჳს.

და შემდგომად თაყუანის-ცემისა ღმრთისა, უბრძანის, რაათა უჩუენონ მრავალფერი კარვები სიხარულისაჲ, რომელ არს წმიდათაჲ, რომელთა ყვეს ნებაჲ მისი, და შუენიერებაჲ სამოთხისაჲ, და ესე ყოველი ცნის სულმან ექუსთა დღეთა შინა. დაუკჳრდის ესე და უგალობნ ღმერთსა, რომელმან განჰმზადა ესევითარი. ხოლო ოდეს იხილის ესე, გარდაიქცის და დაავინწყდის მწუხარებაჲ, რომელ იყო მის თანა განშორებისა მისთჳს კორცთაჲსა.

და მოიწიის მისა მწუხარებაჲ სხუაჲ, უკუეთუ იცინ, ვითარმედ მოიწევის მის ზედა პატიჟი საქმეთა თჳსთათჳს ბოროტთა. რამეთუ სულმან მან, ოდეს იხილის გალობაჲ წმიდათა მოწათა ღმრთისათაჲ, იწყის მწუხარებად და მოსძაგდის თავი თჳსი და თქუის: „ვითარ განვცოფდი, სოფელსა ამას შინა საწუთროსა უცალო ვიყავ და მას შინა აღვასრულენ დღენი ცხოვრებისა ჩემისანი და არა ვჰმსახურე ღმერთსა, ვითარ შეჰგვანდა, რაათამცა ღირს ქმნულ ვიყავ მეცა ამას სიხარულსა და გალობასა. ვაჲ მე, ამას უბადრუკსა, რაჲსა-მე სარგებელ მეყო, რომელ-იგი ვიშენე სახლები? და არარას მერგების ნერგვაჲ ვენაჴთაჲ და ზეთის-ხილთაჲ მუნ. რაჲ სარგებელ არს ჩემდა ან ვეცხლი იგი, რომელი მოვიგე, და რაჲ ვირგო ოქროჲსა მისგან, რომელ იგი დაუტევე მუნ? ვაჲ ჩემდა, რამეთუ ცუდად დავშუერ. ვაჲ ჩემდა, რამეთუ უგუნურად ვცხოვნდებოდე. ვაჲ ჩემდა, რამეთუ მცირედისათჳს შევიყუარე დიდებაჲ ცუდი და მოვიგე სიგლახაკე საუკუნოჲ და ტანჯვაჲ. ვაჲ მე, რაჲ-ესე შემემთხუაჲ? ვაჲ მე, ვითარ დავბნელდი და არა ვცან? ვაჲ, რამეთუ არა არს ან შემძლებელ კაცი მწე ჩემდა, რაათამცა მე უბადრუკი ესე მივემთხვე წყალობასა უფლისასა“.

და შემდგომად, ვითარცა იხილის ერთბამად ყოველი სიხარული

წმიდათაჲ და შუენიერებაჲ სამოთხისაჲ მათ ექუსთა დღეთა შინა, მიიყვანიან კუალად, რაჲთა თაყუანის-სცეს ღმერთსა. ამისთჳს კეთილ არს პყრობაჲ ეკლესიასა და ყოფად დღესა მეცხრესა ლოცვაჲ და საკსენებელი გარდაცვალებულისათჳს. და შემდგომად კუალად მეორედ თაყუანის-ცემისათჳს უბრძანის უფალმან ყოველთამან, რაჲთა შთაიყვანონ ჯოჯოხეთად და უჩუენნენ სატანჯველნი მუნნი და მრავალ-ფერნი ორმოიანი ჯოჯოხეთისანი და პირად-პირადნი სატანჯველნი, რომელნი განუმზადებიან უსჯულოთათჳს, რომლისა სულნი მათნი მსხდომარე არიან ახლოს მისა და იგლოვენ მარადის და იღრჭენენ კბილთა, უკუეთუ დასჯის თანა-მოსაჯულისა. და ესევეითართა მრავალსახეთა შინა იქცევიან სული ოცდაათსა დღესა, ძრწინ და იგლოვენ გონებასა თჳსსა, რაჲთა არა განიბჭოს მის ზედა დამარხვად იგიცა ესევეითარსა ადგილსა.

და განსრულებასა მეორემოცისა დღისასა აღიყვანიან კუალად, რაჲთა თაყუანის-სცეს უფალსა. და მაშინ-ღა მსგავსად სულისა საქმეთაებრ უბრძანის მსაჯულმან ადგილი დაცვად, ვითარსაცა ღირს არიან დაცვად სული იგი მუნ. და მეორემოცესა დღესა არნ სული ადგილსა თჳსსა და მისთჳს კეთილ არს, რაჲთა იყოს ეკლესიასა საკსენებელი, მეორემოცესა დღესა საკსენებელი გარდაცვალებულისათჳს.

და ესე იყოფის სულთათჳს, რომელთა თანა არს ნათლის-ღებაჲ. ხოლო რომელთა თანა არა არს ნათლის-ღებაჲ, არა ესრე არს, არამედ ანგელოზთა ყოველთა სიქადულითა გამოიყვანნიან სულნი და მიზიდვედ და სცემედ და კმობედ: „მოვიდოდე, # სულო უღმრთოვო. ცან, ვინ არს მეუფე შენი და უფალი ყოველისაჲ, რომლისა არა გინდა ცნობაჲ. და შენ შუებასა შინა იყავ საწუთროსა შინა, არამედ ცან აწ, ვითარ ტანჯვად ხარ უკუნისამდე“. და ვიდრე პირველად ცადმდე მიანიიან და დააყენიან და უჩუენიან შორით გალობაჲ მთავარ-ანგელოზთა წმიდათაჲ და ეტყუედ, ვითარმედ: „იესუ ქრისტე, ძელისა ცხოელისაჲ, იგი არს უფალი ამათ ყოველთაჲ, რომლისაჲ არა გინდა ცნობაჲ და თაყუანის-ცემაჲ შენ. და აწ წარგიყვანოთ უსჯულოთა თანა, რომელნი არიან მსგავსნი შენნი, რაჲთა დაიმკუდრო ცეცხლი საუკუნოჲ ეშმაკთა თანა და მთავართა მათთა თანა, რომელთა-იგი თაყუანის-სცემდი ცხორებასა შენსა, ვითარცა ღმერთთა“».

ესე თქუეს ანგელოზთა მათ და მისცეს მშჳდობაჲ მაკარის და უჩინო იქმნეს ჩუენგან და არღარა ჩნდეს. და წარვედით ჩუენ გზასა

ჩუენსა და ვჰმადლობდით ღმერთსა, მამასა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ, მადლი და ძალი თანა ძით და სულით წმიდითურთ, აწ და მარადის და უკუნიით უკუნისამდე, ამენ.¹

ამონაწერი მცირე სჯულისკანონიდან მიცვალებულის მოსახსენებელი საკურთხისა და საკვლელის შესახებ:

«უკუეთუ ვინ საკსენებელსა გარდაიკდიდეს წმიდათასა ანუ შესუენებულთასა, მიიღოს ეკლესიას ზეთი და საკუმეველი და სანთელი და სეფე, ზედაშე და თესლი, და თესლისა კურთხევად წართქუას მღდელმან და განუყოს შემოკრებულთა მათ სეფისა განატეხი და თესლი და საძლუნელი და ესე კმა იყავნ ეკლესიასა შინა. ხოლო საკლველსა თუ დაჰკლვიდეს, ლოცვათა წართქუმაჲ საკლველსა ზედა არა განწესებულ არს, არამედ თჳთ იგი, რომელი დაჰკლვიდეს, მადლობაჲ თქუას და დაკლას გინა თუ ცხოვარი იყოს, გინა თუ ზროხაჲ, და დაკლას იგი გარეშე საზღვარსა ეკლესიისასა და კორცი იგი გინათუ მგბარი, გინათუ უმგბარი განუყოს გლახაკთა, ანუ ტაბლასა დააგოს და წოდებულნი ისტუმრნეს გარეშე ეკლესიისა. და მღდელთა თუ ნაწილსა მისცემდეს, სახლსა წარსცეს, რომელიცა ჯერ უჩნდეს საკსენებელის მოქმედსა მას, ხოლო რომელნი ამას წესსა გარდაჰყდენ და ძუელისა შჯულისა წესთა იქმოდინ, უზიარებლობაჲ დაესაჯოს».²

¹ შუა საუკუნეთა ნოველების ძველი ქართული თარგმანები, II, ანბანურ-ანონიმური პატერიკები, ტექსტი გამოსაცემად მოაშზადა მანანა დვალმა, თბ., 1974. გვ. 288-292.

² მცირე სჯულისკანონი, გამც. ე. გიუნაშვილი, თბ., 1972. გვ. 75.